

Nancy Lindisfarne och Jonathan Neale: Afghanistan: slutet på ockupationen

[Ur [Links International Journal of Socialism](#), 18 augusti 2021, ursprungligen publicerad på [Anne Bonny Pirate](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

I Storbritannien och USA skrivs en hel del nonsens om Afghanistan. Det mesta av detta nonsens döljer ett antal viktiga sanningar.

För det första har talibanerna besekrat USA.

För det andra har talibanerna sekrat på grund av att de har ett större folkligt stöd.

För det tredje är det inte på grund av att de flesta afghaner älskar talibanerna. Det beror på att den amerikanska ockupationen har varit outhärdligt grym och korrumperad.

För det fjärde har Kriget mot terrorn också lidit nederlag politiskt i USA. De flesta amerikaner är nu för att dra sig ur Afghanistan och mot fler krig i utlandet.

För det femte är detta en världshistorisk vändpunkt. Världens största militärmakt har besekrats av folket i ett litet, förtvivlat fattigt land. Det kommer att försvaga det amerikanska imperiets makt i hela världen.

För det sjätte har vackert tal om att rädda de afghanska kvinnorna använts vitt och brett för att rättfärdiga ockupationen, och många feminister i Afghanistan har valt ockupanternas sida. Resultatet är en tragedi för feminismen.

Denna artikel förklarar dessa punkter. Eftersom det är en kort artikel påstår vi mer än vi bevisar. Men vi har skrivit en hel del om kön, politik och krig i Afghanistan sedan vi genomförde fältarbete där som antropologer för nästan 50 år sedan. I slutet av artikeln ger vi referenser till en del av detta arbete, så att ni kan gå igenom våra argument mer i detalj.¹

En militär seger

Detta är en militär och politisk seger för talibanerna. Det är en militär seger eftersom talibanerna har vunnit kriget. I åtminstone två år har de afghanska regeringstrupperna – den nationella armén och polisen – förlorat fler personer som döda och skadade varje månad än de rekryterar. Så de styrkorna krymper.

Under de senaste tio åren har talibanerna tagit kontroll över allt fler byar och en del städer. Under de senaste 12 dagarna har de intagit alla städer.

Det var inte ett blixtanfall genom städerna och sedan mot Kabul. De personer som intog städerna hade sedan länge befunnit sig i närheten, i byarna, och väntat på rätt tillfälle. Avgörande är att talibanerna stadigt har rekryterat tadjjiker, uzbekar och araber i norr.

Det är också en politisk seger för talibanerna. Inget gerillauppror i världen kan vinna sådana segrar

¹ Se speciellt Nancy Tapper (Lindisfarne), 1991; Lindisfarne, 2002a, 2002b och 2012; Lindisfarne och Neale, 2015; Neale, 1981, 1988, 2002 och 2008; Richard Tapper med Lindisfarne, 2020. [Se referenser på sista sidorna.]

utan ett folkligt stöd.

Men stöd kanske inte är rätt ord. Det är mer att afghanerna har tvingats välja sida. Och fler av det afghanska folket har valt att stöda talibanerna än de amerikanska ockupanterna. Inte alla, bara fler.

Fler afghaner har också valt att stöda talibanerna än president Ashraf Ghanis afghanska regering, inte alla, men fler än som stöder Ghani. Och fler afghaner har valt att ställa sig bakom talibanerna än de gamla krigsherrarna. Dostums nederlag i Sheberghan och Isail Khans i Herat är chockerande bevis på det.

2001 var talibanerna till överväldigande delen pashtuner, och deras politik var pashtunchauvinistisk. 2021 har talibanska soldater från många etniska grupper tagit makten i uzbekiskt och tadjjikiskt dominerade områden.

Ett viktigt undantag är hazardominerade områden i de centrala bergen. Vi återkommer till detta undantag.

Givetvis har inte alla afghaner valt att stöda talibanerna. Det är ett krig mot utländska ockupanter, men också ett inbördeskrig. Många har kämpat för amerikanerna, regeringen eller krigsherrarna. Många fler har kompromissat med båda sidor för att överleva. Och många andra var osäkra på vilken sida de skulle välja och väntar med olika blandning av skräck och förhoppning för att se vad som kommer att hända.

I och med att det är ett militärt nederlag för den amerikanska stormakten är krav på Biden att göra det ena eller andra helt enkelt löjliga. Om de amerikanska trupperna hade stannat i Afghanistan skulle de ha blivit tvungna att kapitulera eller dö. Det hade varit en ännu värre förödmjukelse för USA än det nuvarande fiaskot. Precis som Trump före honom hade Biden slut på alternativ.

Varför valde så många afghaner talibanerna?

Det faktum att fler personer har valt talibanerna innebär inte att de flesta afghaner nödvändigtvis stöder talibanerna. Det innebär att det är det val de har gjort med de begränsade alternativ som fanns. Varför?

Det korta svaret är att talibanerna är den enda viktigare politiska organisation som kämpat mot den amerikanska ockupationen, och de flesta afghaner har kommit att hata denna ockupation.

Det har inte alltid varit så. Första gången USA skickade bombplan och lite trupper till Afghanistan var en månad efter 11 september. USA stöddes av Norra alliansens trupper, en koalition av icke pashtunska krigsherrar i norra delen av landet. Men alliansens soldater och ledare kunde i själva verket inte tänka sig att strida tillsammans med amerikanerna. Med tanke på den långa historien av afghanskt motstånd mot utländsk invasion, senast den ryska ockupationen 1980-1987, skulle det ha varit alltför vanhedrande.

Men å andra sidan var nästan ingen beredd att strida för att försvara talibanernas regering som då satt vid makten. Norra alliansens trupper och talibanerna stod mot varandra i ett låtsaskrig. Då började USA, Storbritannien och deras utländska allierade att bomba.

Den pakistanska militären och underrättelsetjänsten förhandlade fram ett slut på dödläget. USA skulle få tillåtelse att ta makten i Kabul och tillsätta en president som de valde. I gengäld skulle

talibanernas ledare och fotfolk tillåtas åka hem till sina byar eller i exil på andra sidan gränsen i Pakistan.

Denna uppgörelse fick av uppenbara skäl ingen större publicitet i USA och Europa på den tiden, men vi rapporterade om den och den var allmänt accepterad i Afghanistan.

Det bästa beviset på denna förhandlingsuppgörelse är det som hände sedan. Under två år fanns det inget motstånd mot den amerikanska ockupationen. Inget, inte i några byar. Många tusen tidigare talibaner fanns kvar i dessa byar.

Det är ett enastående faktum. Tänk på skillnaden mot Irak, där motståndet var utbrett från dag 1 av ockupationen 2003. Eller tänk på den ryska invasionen av Afghanistan 1979 som möttes av samma vägg av motstånd.

Orsaken var inte bara att talibanerna inte kämpade. Det var att vanligt folk, även i talibanernas kärnområde i söder, vågade hoppas att den amerikanska ockupationen skulle ge Afghanistan fred och ekonomisk utveckling för att få slut på den fruktansvärda fattigdomen.

Fred var centralt. 2001 hade afghanerna varit fast i krig under 23 år, först ett inbördeskrig mellan kommunister och islamister, sedan ett krig mellan islamister och sovjetiska inkräktare, sedan ett krig mellan islamistiska krigsherrar, och sedan ett krig i norra delen av landet mellan islamistiska krigsherrar och talibaner.

23 års krig innebar död, lemlästning, landsflykt och flyktingläger, fattigdom, så många sorters sorg och oändlig rädsla och oro. Den kanske bästa boken om hur det kändes är Alex och Gulchin-Gulmamadova Klait's', *Love and War in Afghanistan* [Krig och kärlek i Afghanistan] (2005). Folk var i desperat behov av fred. 2001 tyckte till och med talibanernas anhängare att en dålig fred var bättre än ett bra krig.

Och USA var otroligt rikt. Afghanerna trodde att ockupationen skulle kunna leda till en utveckling som skulle rädda dem från fattigdom.

Afghanerna väntade. USA gav krig, inte fred

USA och Storbritannien ockuperade militärbaser i byar och småstäder i talibanernas kärnområden, de till största delen pashtunska områdena i söder och öster. Trupperna fick aldrig veta något om den informella uppgörelse som hade förhandlats fram mellan amerikanerna och talibanerna. De kunde inte få veta något, eftersom det skulle skämma ut president Bushs regering. Så de amerikanska trupperna såg det som sin uppgift att utrota de sista "onda", som uppenbarligen fortfarande fanns kvar.

Nattliga räder slog in dörrar och förödmjukade och skrämde familjer, och tog med sig män som skulle torteras för att få information om andra onda. Det var här och på alla andra mörka ställen i hela världen som den amerikanska militären och underrättelsetjänsten utvecklade de nya tortyrformer som världen skulle få en glimt av i Abu Ghraib, det amerikanska fängelset i Irak.

En del av de män som internerades var talibaner som inte hade stridit. Några hade bara förrätts till amerikanerna av lokala fiender som var ute efter deras mark eller hyste agg.

Den amerikanska soldaten Johnny Ricos memoarer, *Blood Makes the Grass Grow Green* [Blod får

gräset att bli grönt], ger en bra redogörelse för det som hände sedan. Rasande släktingar och bybor slängde iväg skott på måfå mot amerikanerna i mörkret. Den amerikanska militären sparkade in fler dörrar och torterade fler män. Byborna sköt fler skott. Amerikanerna krävde flygangrepp och deras bomber dödade familj efter familj.

Kriget återvände till till landets södra och östra delar.

Ojämligheten och korrruptionen ökade hela tiden

Afghanerna hade hoppats på en utveckling som kunde göra det bättre för både rika och fattiga. Det verkade vara en så uppenbar och enkel sak att göra. Men de förstod inte den amerikanska politiken utomlands. Och de insåg inte den djupa hängivenhet som de 1% i USA hade till en ständigt ökande ojämlikhet i sitt eget land.

Så amerikanska pengar flödade in i Afghanistan. Men de gick till personer i Hamid Karzais nya regering. De gick till folk som arbetade med amerikanerna och de andra ländernas ockupations-trupper. Och de gick till krigsherrarna och deras följe som var djupt indragna i den internationella opium- och heroinhandeln, som underlättades av CIA och den pakistanska militären. De gick till personer som hade tur att äga luxuösa, väl försvarade hem i Kabul som de kunde hyra ut till utlandsstationerad personal. De gick till män och kvinnor som arbetade i utländskt finansierade icke-statliga organisationer.

Givetvis överlappade personer i alla dessa grupper varandra.

Afghanerna är vana vid korrruption sedan länge. De både förväntade sig och hatade det. Men den här gången var det i aldrig tidigare skådad skala. Och i låg- och medelinkomsttagares ögon verkade alla motbjudande nya förmögenheter, oavsett hur de hade samlats ihop, vara korrruption.

Under det senaste decenniet har talibanerna visat två saker över hela landet. Det första är att de inte är korrumperade, precis som de inte var korrumperade vid makten före 2001. De är den enda politiska kraft i landet som det någonsin har stämt på.

Det är också mycket viktigt att talibanerna haft ett ärligt domstolssystem i de landsbygdsområden de har kontrollerat. De har så gott rykte att många människor som har varit indragna i civilprocesser i städerna har gått med på att båda parter ska vända sig till talibanernas domare på landsbygden. Det ger dem en snabb, billig och rättvis rättsskipning utan enorma mutor. Eftersom rättsskipningen var rättvis kunde båda parter leva med det.

För folk i talibankontrollerade områden var rättvis rättsskipning också ett skydd mot ojämlikhet. När rika kan muta domarna kan de göra vad de vill mot fattiga. Mark var det viktigaste. Rika och mäktiga män, krigsherrar och regeringstjänstemän kunde beslagta eller stjäla eller lura till sig kontroll över småbönders mark och förtrycka de ännu fattigare andelsarrendatorerna. Men alla förstod att talibanernas domare var beredda att döma för de fattiga.

Hatet mot korrruption, ojämlikhet och mot ockupationen flöt samman.

20 år senare

2001, då talibanerna besegrades av amerikanerna efter 11 september, är för 20 år sedan. Under 20

års krig och kris sker enorma förändringar av politiska massrörelser. Talibanerna har lärt sig och har förändrats. Hur kunde det vara på något annat sätt? Många afghaner, och många utländska experter, har kommenterat det. Giustozzi har använt det lämpliga uttrycket ny-taliban.²

Som denna förändring har visat sig offentligt har den flera aspekter. Talibanerna har insett att pashtunchauvinismen var en stor svaghet. Nu betonar de att de är muslimer, bröder med alla andra muslimer, och de vill få och har stöd av muslimer från många etniska grupper.

Men under de senaste åren har det skett en hätsk splittring av de talibanska styrkorna. En minoritet talibansoldater och anhängare har allierat sig med Islamska staten. Skillnaden är att Islamska staten riktar terror mot shiamuslimer, sikher och kristna. Talibaner i Pakistan gör samma sak, och det gör också det lilla Haqqani-nätverket som stöds av Pakistans underrättelsetjänst. Men talibanernas majoritet har ståndaktigt fördömt alla sådana angrepp.

Vi återvänder till denna splittring längre fram, eftersom den har konsekvenser för vad som kommer att hända sedan.

De nya talibanerna har också understrukt sitt intresse för kvinnors rättigheter. De säger att de välkomnar musik och video, och har lagt band på de bistraste och mest puritanska sidorna av sitt tidigare styre. Och de säger nu om och om igen att de vill härska i fred, utan hämnd mot folk från den gamla samhällsordningen.

Hur mycket av detta som är propaganda och hur mycket som är sant är svårt att säga. Vad som händer nu är dessutom ytterst beroende av vad som händer med ekonomin och de utländska makternas agerande. Mer om det senare. Vår poäng här är att afghaner har orsaker att välja talibanerna framför amerikanerna, krigsherrarna och Ashraf Ghanis regering.

Hur är det med att rädda de afghanska kvinnorna?

Många läsare kommer nu envist att tänka, men hur är det med de afghanska kvinnorna? Svaret är inte enkelt.

Vi måste börja med att gå tillbaka till 1970-talet. Över hela världen är olika system för ojämlikhet mellan könen hoptrasslade med olika system för ojämlikhet mellan klasserna. Afghanistan var inte annorlunda.

I början av 1970-talet genomförde Nancy antropologiskt fältarbete med pashtunkvinnor och män i norra delen av landet. De levde av jordbruk och boskapsskötsel. Nancys senare bok, *Bartered Brides: Politics and Marriage in a Tribal Society* [Byteshandel med brudar: politik och giftermål i ett stamsamhälle], förklarar banden mellan klass, kön och etniska skiljelinjer vid den tiden. Och om ni vill veta vad dessa kvinnor själva tänkte om sina liv, problem och glädjeämnen, så har Nancy och hennes tidigare partner Richard Tapper nyligen publicerat *Afghan Village Voices* [Röster från afghanska byar], en översättning av många av de band som kvinnor och män spelade in åt dem på fältet.

Denna verklighet var komplicerad, hård, förtryckande och full av kärlek. I denna mening var den inte annorlunda från de komplicerade förhållandena mellan sexism och klass i USA. Men tragedin under påföljande halva sekel skulle ändra mycket av det. Detta långa lidande skapade talibanernas

² Speciellt Giustozzi, 2007 och 2009 är bra.

speciella sexism, som inte är ett automatiskt resultat av de afghanska traditionerna.

Historien om denna nya vändning börjar 1978. Då började inbördeskriget mellan den kommunistiska regeringen och mujahedins islamistiska motstånd. Islamisterna höll på att vinna, så i slutet av 1979 invaderade Sovjetunionen för att stöda den kommunistiska regeringen. Sju års brutalt krig mellan Sovjet och mujahedin följde. 1987 lämnade de sovjetiska trupperna, besegrade.

När vi bodde i Afghanistan i början av 1970-talet var kommunisterna bland de bästa människorna. De drevs av tre lidelser. De ville utveckla landet. De ville bryta de stora jordägarnas makt och dela ut jorden. Och de ville ha jämlikhet för kvinnor.

Men 1978 hade kommunisterna tagit makten med en militärkupp, under ledning av progressiva officerare. De hade inte erövrat något politiskt stöd från majoriteten av byinvånarna, i ett till överväldigande delen jordbruksland. Resultatet blev att det enda sättet de kunde ta itu med det islamistiska motståndet på landsbygden var arresteringar, tortyr och bombningar. Ju mer den kommunistledda armén genomförde sådana grymheter, desto mer spred sig upproret.

Då invaderade Sovjetunionen för att backa upp kommunisterna. Deras främsta vapen var flygbombningar, och stora delar av landet blev zoner för okontrollerad eldgivning. Mellan en halv och en miljon afghaner dödades. Minst ytterligare en miljon blev lemlästade för livet. Mellan 6 och 8 miljoner drevs i landsflykt till Iran och Pakistan, och miljontals fler blev internflyktingar. Allt detta i ett land med bara 25 miljoner invånare.

Det första kommunisterna försökte göra när de kom till makten var en jordreform och lagstiftning om kvinnors rättigheter. När ryssarna invaderade stödde majoriteten av kommunisterna dem. Många av dessa kommunisterna var kvinnor. Det ledde till att namnet feminism smutsades ner av stöd till tortyr och massakrer.

Tänk er att USA invaderades av utländska trupper som dödade mellan 12 och 24 miljoner amerikaner, torterade människor i varenda stad, och drev 100 miljoner amerikaner i landsflykt. Tänk er också att nästan alla feminister i USA stödde inkräktarna. Vad tror ni att de flesta amerikaner efter sådana erfarenheter skulle tycka om en andra invasion av en annan utländsk makt, eller om feminismen?

Vad tror ni de flesta afghanska kvinnor tycker om att en ny invasion, denna gång av amerikanerna, rättfärdigas med behovet att rädda afghanska kvinnor? Kom ihåg att statistiken över döda, lemlästade och flyktingar under den sovjetiska ockupationen inte var abstrakta siffror. Det var levande kvinnor och deras söner och döttrar, makar, bröder och systrar, mödrar och fäder.

Så när Sovjetunionen lämnade, besegrat, drog de flesta människor en suck av lättnad. Men då förvandlades ledarna för mujahedins motstånd mot kommunisterna och inkräktarna till lokala krigsherrar och stred med varandra om krigsbytet. De flesta afghaner hade stött mujahedin, men nu äcklades de av girigheten, korruptionen och det oändliga meningslösa kriget.

Talibanernas klass- och flyktingbakgrund

På hösten 1994 anlände talibanerna till Kandahar, en till största delen pashtunsk stad och den största staden i södra Afghanistan. Talibanerna liknade ingenting tidigare i den afghanska historien. De var resultatet av två i huvudsak 1900-talspåfund, flygbombningar och flyktinglägren i Pakistan. De

tillhörde en annan samhällsklass än eliterna som hade härskat över Afghanistan.

Kommunisterna hade varit söner och döttrar till städernas medelklasser och till mellanstora bönder på landsbygden med tillräckligt med mark som de kunde kalla sin. De hade letts av personer som gick på landets enda universitet i Kabul. De ville bryta de stora jordägarnas makt och modernisera landet.

Islamisterna som kämpade mot kommunisterna hade varit män med liknande klassbakgrund, och till största delen studenter från samma universitet. Även de ville modernisera landet, men på ett annat sätt. De anslöt sig till de tankar som Muslimska brödrskapet och Al-Alzharuniversitet i Kairo hade.

Ordet taliban betyder studenter på en islamsk skola, inte en statlig skola eller ett universitet. De talibansoldater som gick in i Kandahar 1994 var unga män som hade studerat på gratis islamska skolor i flyktinglägren i Pakistan. De hade varit barn utan någonting.

Talibanernas ledare var mullor från byar i Afghanistan. De hade inte de förbindelser med eliten som många av imamerna i städernas moskéer hade. Bymullorna kunde läsa, och de respekterades av de andra byborna. Men deras sociala status var mycket lägre än en godsherre eller en högskoleutbildad på ett regeringskontor.

Talibanerna leddes av en kommitté med tolv män. Alla tolv hade förlorat en hand, en fot eller ett öga till sovjetiska bomber under kriget. Bland många andra saker var talibanerna de fattigas och den "vanliga människans" parti i pashtunbyarna.³

Tjugo års krig hade gjort Kandahar laglös och lagt det i händerna på stridande miliser. Vändpunkten kom när talibanerna jagade en lokal befälhavare som hade våldtagit en pojke och två (möjligen tre) kvinnor. Talibanerna fångade honom och hängde honom. Det som gjorde deras ingripande så slående var inte bara deras beslutsamhet att få slut på den dödliga maktkampen och återställa folkets värdighet och trygghet, utan också deras avsky mot de andra islamisternas hyckleri.

Ända från början finansierades talibanerna av sauderna, amerikanerna och den pakistanska militären. Washington ville ha ett lugnt land som kunde inhysa olje- och gasledningar från Centralasien. Talibanerna skiljde sig genom att inte gå med på undantag till de ålägganden de försökte införa, och den hårdhet med vilken de genomdrev reglerna.

Många afghaner var tacksamma för att ordning och en smula säkerhet hade återvänt, men talibanerna var sekterister och lyckades inte kontrollera landet, och 1996 drog amerikanerna tillbaka sitt stöd. När de gjorde det släppte de lös en ny och dödlig version av islamofobi mot talibanerna.

Nästan över en natt började afghanska kvinnor betraktas som hjälplösa och förtryckta, medan afghanska män – dvs. talibanerna – fördömdes som fanatiska vildar, pedofiler och sadistiska patriarker, nästan inte människor alls.

Under fyra år innan 11 september hade talibanerna varit måltavla för amerikanerna, medan feminister och andra krävde skydd åt Afghanistans kvinnor. När de amerikanska bombningarna började var det meningen att alla skulle fatta att de afghanska kvinnorna behövde hjälp. Vad kunde gå fel?

³ Angående talibanernas klassbas, se Lindisfarne, 2012, och många kapitel av andra författare i Marsden och Hopkins, 2012. Och se Moussavi, 1998; Nojumi, 2002; Giustozzi, 2008 och 2009; Zareef, 2010.

11 september och det amerikanska kriget

Bombningarna inleddes den 7 oktober. Inom några dagar hade talibanerna tvingats gömma sig – eller blev bokstavligen kastrerade – som ett foto på *Daily Mails* framsida triumferade. De krigsbilder som publicerades var i sanning chockerande i det våld och den sadism de skildrade. Många människor i Europa var förfärad över bombningarnas omfattning och den totala likgiltigheten för afghanska liv.⁴

Men i USA innebar blandningen av hämnd och patriotism att det den hösten var sällsynt med avvikande röster, och till största delen hördes de inte. Fråga er själv, som Saba Mahmood gjorde vid den tiden: ”Varför ansågs krigsförhållanden (migration, militarisering) och svält (under mujahedin) vara mindre skadligt för kvinnor än bristen på utbildning, arbete och, enligt mediekampanjen, västerländsk klädstil (under talibanerna)?”⁵

Fråga er sedan ännu mer ilsket – hur kan man ”rädda afghanska kvinnor” genom att bomba en civilbefolkning som, jämte kvinnorna själva, innefattade deras makar, fäder och bröder? Det borde ha varit den fråga som avslutade resonemanget, men det var det inte.

Det mest oerhörda uttrycket för den feministiska islamofobin kom efter lite mer än en månad in i kriget. Ett enormt ojämlikt krig av hämnd ser inte särskilt bra ut i världens ögon, så det är bäst att göra något så att det ser rättskaffens ut. Inför den amerikanska Thanksgiving den 17 november 2001, beklagade presidentens hustru, Laura Bush, ljudligt de beslöjade afghanska kvinnornas svåra situation. Den brittiske premiärministerns hustru, Cherie Blair, upprepade några dagar senare hennes uppfattning. Dessa välbeställda krigshetsarhustrur utnyttjade hela den orientaliska modellens tyngd för att lägga skulden på offren och rättfärdiga ett krig mot några av de fattigaste människorna på jorden. Och ”rädda afghanska kvinnor” blev många liberala feministers ständiga paroll för att rättfärdiga USA:s krig.⁶

Efter valet av Obama 2008 blev den islamofoba kören helt dominerande bland amerikanska liberaler. Samma år upplöste sig den amerikanska antikrigsalliansen i praktiken för att hjälpa Obamas kampanj. Demokraterna och de feminister som stödde Obamas krigshök, utrikesminister Hillary Clinton, kunde inte acceptera sanningen att både Afghanistan och Irak var krig om olja.⁷

De hade ett enda rättfärdigande för de oändliga krigen om olja – de afghanska kvinnornas lidande. Den feministiska vinklingen var ett skickligt knep. Den hindrade jämförelser mellan talibanernas tveklöst sexistiska styre och sexismen i USA. Långt mer chockerande var att den feministiska vinklingen tog loven av och faktiskt trängde undan den hemska sanningen om ett ytterst ojämlikt krig. Och det avskiljde dessa imaginära ”kvinnor att räddas” från de tiotusentals verkliga afghanska kvinnor och män och barn som dödades, skadades, gjordes föräldralösa eller blev hemlösa och hungriga av amerikanska bomber.

Många av våra vänner och familjemedlemmar i USA är feminister som med ärligt sinne trodde på mycket av denna propaganda. Men det de ombads stöda var ett nät av lögnar, en förvanskning av

4 Zilizer, 2005.

5 Det finns en mycket omfattande litteratur om att rädda afghanska kvinnor. Se Gregory, 2011; Lindisfarne, 2002a; Hirschkind och Mahmood, 2002; Kolhatkar och Ingalls, 2006; Jalalzai och Jefferess, 2011; Fluri och Lehr, 2017; Manchanda, 2020.

6 Ward, 2001.

7 Lindisfarne och Neale, 2015

feminismen. Det var torterarnas och drönarnas feminism.

Vi tror att en annan feminism är möjlig.

Men det är sant att talibanerna är djupt sexistiska. Kvinnohatet har segrat i Afghanistan. Men det hade inte behövt vara så.

De kommunister som tog parti för de sovjetiska inkräktarnas grymheter misskrediterade feminismen i Afghanistan för åtminstone en generation. Men sedan invaderade USA, och en ny generation afghanska yrkeskvinnor tog parti för de nya inkräktarna för att försöka erövra rättigheter för kvinnor. Även deras dröm har slutat i samarbete, skam och blod. En del var givetvis karriärister och yttrade plattityder i utbyte mot bidrag. Men många andra motiverades av en ärlig och osjälvisk dröm. Deras misslyckande är tragiskt.

Stereotyper och förvirring

Utanför Afghanistan finns en hel del förvirring om de stereotyper om talibanerna som har skapats under de senaste 25 åren. Men tänk efter noga när ni hör stereotypen att de är feodala, brutala och primitiva. Det är personer med bärbara datorer som under de senaste 14 åren har förhandlat med amerikanerna i Qatar.

Talibanerna är inte en medeltida produkt. De är resultatet av det sena 1900- och tidiga 2000-talets värsta period. Om de på vissa sätt tittar bakåt mot en tänkt bättre tid så är det inte överraskande. Men de har under sitt liv formats av flygbombningar, flyktingläger, kommunism, Kriget mot terrorism, förstärkta förhör, klimatförändringar, internetpolitik och nyliberalismens ökande ojämlikhet. Precis som alla andra lever de nu.

Deras rötter i ett stamsamhälle kan också vara förvirrande. Men som Richard Tapper har hävdad är stammar inte några primitiva institutioner. De är det sätt på vilket bönder i denna del av världen organiserar sina förvecklingar med staten. Och Afghanistans historia har aldrig bara varit en fråga om konkurrerande etniska grupper, utan istället om komplicerade allianser tvärs över grupper och splittringar inom grupper.⁸

Det finns en rad fördomar inom vänstern som gör en del personer benägna att fråga hur talibanerna kan vara på de fattigas sida och antiimperialister om de inte är "progressiva". Lägg för ett ögonblick åt sidan vad ordet progressiv betyder. Talibanerna är förstuds fientligt inställda till socialism och kommunism. De själva, eller deras föräldrar eller farföräldrar, dödades och torterades av socialister och kommunister. Dessutom är varje rörelse som under ett 20-årigt gerillakrig har kämpat mot och besegrat ett stort imperium antiimperialister, eller så betyder inte ord någonting.

Verkligheten är som den är. Talibanerna är en rörelse av fattiga bönder mot en imperialistisk ockupation, djupt kvinnofiendlig, med stöd från många kvinnor, ibland rasistisk och sekteristisk, och ibland inte. Det är en rad motsättningar som har skapats av historien.

En annan källa till förvirring är talibanernas klasspolitik. Hur kan de vara på de fattigas sida, som de uppenbarligen är, och ändå vara så bittert mot socialismen? Svaret är att erfarenheterna av den ryska ockupationen undanröjde möjligheten av socialistiska formuleringar om klass. Men det ändrar inte verkligheten om klass. Ingen har någonsin byggt en massrörelse bland fattiga bönder och tagit

⁸ Richard Tapper, 1983.

makten utan att anses stå på de fattigas sida.

Talibanerna talar inte ett klassspråk, utan ett språk om rättvisa och korrupktion. De orden beskriver samma sida.

Inget av det betyder att talibanerna av nödvändighet kommer att härska i de fattigas intressen. Vi har under det senaste seklet och mer sett tillräckligt många bondeuppror komma till makten, bara för att bli regeringar åt eliterna i städerna. Och inget av detta ska distrahera oss från sanningen att talibanerna avser att vara diktatorer, inte demokrater.

En historisk förändring i USA

Kabuls fall utgör ett avgörande nederlag för USA:s makt över hela världen. Men det betecknar, eller klargör, också en tydlig sväng bort från det amerikanska imperiet bland amerikaner.

Ett bevis är opinionsundersökningarna. 2001, direkt efter 11 september, var mellan 85 och 90% av amerikanerna för invasionen av Afghanistan. Antalet har stadigt minskat. Förra månaden stödde 62% av amerikanerna Bidens plan på totalt tillbakadragande, och 29% var mot.

Detta avvisande av krig är vanligt inom både högern och vänstern. Det republikanska partiets och Trumps arbetarbas är mot krig i utlandet. Många soldater och militärfamiljer kommer från landsbygdsområdena och från södern där Trump är stark. De är mot fler krig, ty det var de och deras älskade som stred, dog och skadades.

Högerpatriotismen i USA är idag för militären, men det betyder för soldater, inte för krig. När de säger "Gör Amerika stort igen" menar de att Amerika inte är stort för amerikaner nu, inte att USA ska bli mer engagerat i världen.

Demokraternas arbetarbas är också mot krig.

Det finns personer som stöder fler militära interventioner. Det är Obamas demokrater, Romneys republikaner, generalerna, många välutbildade liberala och konservativa, och nästan alla inom eliten i Washington. Men det amerikanska folket i sin helhet, och i synnerhet arbetare, svarta, bruna och vita, har vänt sig mot det amerikanska imperiet.

Efter Saigons fall kunde inte den amerikanska regeringen inleda några större militära interventioner på 15 år. Det kan mycket väl bli ännu längre efter Kabuls fall.

De internationella konsekvenserna

Sedan 1918, i 103 år, har USA varit världens mäktigaste land. Det har funnits konkurrerande länder – först Tyskland, sedan Sovjetunionen och nu Kina. Men USA har dominerat. Nu närmar sig detta "amerikanska århundrade" sitt slut.

Den långsiktiga orsaken är Kinas ekonomiska uppsving och USA:s relativa ekonomiska nedgång. Men Covid-pandemin och nederlaget i Afghanistan gör de två senaste åren till en vändpunkt.

Covid-pandemin har avslöjat den härskande klassens, regeringens, USA:s institutionella inkompetens. Systemet har inte lyckats skydda folket. Detta kaotiska och skamliga misslyckande är uppenbart för folk i hela världen.

Sedan är det Afghanistan. Vad gäller utgifter och utrustning är USA den dominerande militärmakten globalt. Denna makt har besegrats av fattiga människor i sandaler i ett litet land som bara har uthållighet och mod.

Talibanernas seger kommer också att ge mod till alla möjliga sorters islamister i Syrien, Jemen, Somalia, Pakistan, Uzbekistan, Turkmenistan, Tadzjikistan och Mali. Men det kommer att gälla i större utsträckning än så.

Både covidmisslyckandet och nederlaget i Afghanistan kommer att minska USA:s mjuka makt. Men Afghanistan är också ett nederlag för den hårda makten. Det informella amerikanska imperiets styrka har under ett sekel grundat sig på tre pelare. En är att vara världens största ekonomi, och dominera det globala finansiella systemet. Den andra är att ha rykte om sig på många håll om att ha demokrati, kompetens och kulturellt ledarskap. Den tredje var, att om den mjuka makten misslyckades så skulle USA invadera för att stöda diktaturer och straffa sina fiender.

Den militära makten är nu borta. Ingen regering kommer att tro att USA kan rädda dem från en utländsk inkräktare eller från sitt eget folk. Dödandet med drönare kommer att fortsätta och orsaka ett stort lidande. Men drönare kommer inte ensamma att vara militärt avgörande någonstans.

Detta är början på slutet för det amerikanska århundradet.

Vad händer nu?

Ingen vet vad som kommer att hända i Afghanistan under de närmaste åren. Men vi kan peka på några av de krafter som påverkar.

Först och mest hoppfullt är den djupa längtan efter fred i afghanernas hjärtan. De har nu genomlevt 43 år av krig. Tänk på hur mycket bara 5 eller 10 års inbördeskrig och invasion har ärrat så många länder. Tänk sedan på 43 år.

Kabul, Kandahar och Mazar, de tre viktigaste städerna, har fallit utan något våld. Det är för att talibanerna, som de hela tiden säger, vill ha ett land i fred, och de vill inte ha hämnd. Men det är också för att de personer som inte stöder talibanerna, i själva verket hatar dem, också valde att inte strida.

Talibanledarna är fullt medvetna om att de måste ge fred.

För att göra det är det avgörande att talibanerna fortsätter att ha en rättvis rättsskipning. Deras meritlista är utmärkt. Men frestelserna och trycket från att regera har förstört många sociala rörelser i många länder före dem.

Det är också fullt möjligt med ett ekonomiskt sammanbrott. Afghanistan är ett fattigt och ofruktbart land, där mindre än 5% av marken kan brukas. Under de senaste 20 åren har städerna vuxit enormt. Denna tillväxt har varit beroende av penningflödet från ockupationen, och i mindre utsträckning av pengar från opiumodling. Utan mycket omfattande utländsk hjälp någonstans ifrån finns risk för ett ekonomiskt sammanbrott.

Talibanerna vet detta, och därför har de uttryckligen erbjudit USA en överenskommelse. Amerikanska ska ge hjälp och i utbyte kommer talibanerna inte att ge hemvist åt terrorister som skulle kunna göra angrepp som 11 september. Både Trumps och Bidens regeringar har accepterat denna

överenskommelse. Men det är ingalunda klart att USA kommer att hålla sitt löfte.

Det är fullt möjligt att något värre kan hända. Tidigare amerikanska regeringar har straffat Irak, Iran, Kuba och Vietnam för deras trots, med långvariga och destruktiva ekonomiska sanktioner. Många röster kommer att höjas i USA för sådana sanktioner, för att svälta afghanska barn i namn av mänskliga rättigheter.

Sedan är det hotet om internationell inblandning av länder som stöder olika politiska eller etniska krafter i Afghanistan. USA, Indien, Pakistan, Saudiarabien, Iran, Kina, Ryssland och Uzbekistan kommer att vara frestade. Det har hänt förr, och i ett läge av ekonomisk kollaps skulle det kunna utlösa krig genom ombud.

Men för tillfället vill uppenbarligen regeringarna i Iran, Ryssland och Pakistan ha fred i Afghanistan.

Talibanerna har också lovat att inte härska med grymhet. Det är lättare sagt än gjort. När de fattiga soldaterna från byarna ställs inför familjer som har samlat på sig stora förmögenheter med hjälp av korruption och brott, vad tror ni de kommer att vilja göra?

Och sedan är det klimatet. 1971 ödelade torka och svält i de norra och centrala delarna av landet boskap, skördar och liv. Det var det första tecknet på klimatförändringarnas effekter i regionen, som under de senaste 50 åren har inneburit fler perioder av torka. På medellång och lång sikt kommer jordbruk och boskapsskötsel att bli osäkrare.⁹

Alla dessa faror är verkliga. Men den ofta insiktsfulle säkerhetsexperten Antonio Giustozzi känner till hur både talibanerna och de utländska regeringarna tänker. Hans artikel i *The Guardian* den 16 augusti var förhoppningsfull. Han avslutade den så här:

Eftersom de flesta grannländerna åtminstone för tillfället vill ha stabilitet i Afghanistan, är det osannolikt att sprickor i den nya koalitionsregeringen kommer att utnyttjas av utländska aktörer för att skapa klyftor. På liknande sätt kommer förlorarna 2021 att ha svårt att hitta någon som vill eller kan stöda dem för att starta någon sorts motstånd. Så länge den nya koalitionsregeringen innefattar viktiga allierade bland sina grannar är detta början på en ny fas i Afghanistans historia.¹⁰

Vad kan du göra? Välkomna flyktingar.

Många människor i väst frågar sig nu: ”Vad kan vi göra för att hjälpa de afghanska kvinnorna?” Ibland utgår denna fråga från att de flesta afghanska kvinnor är mot talibanerna, och de flesta afghanska män stöder dem. Det är nonsens. Det är nästan omöjligt att tänka sig den sorts samhälle där det skulle stämma.

Men det finns en mer begränsad fråga här. Hur kan de specifikt hjälpa afghanska feminister?

Det är en giltig och anständig fråga. Svaret är att organisera sig för att köpa dem flygbiljetter och ge dem en tillflyktsort i Europa och Nordamerika.

Men det är inte bara feminister som kommer att behöva asyl. Tiotusentals människor som arbetade för ockupationen är mycket angelägna om att få asyl, med sina familjer. Det är också ett stort antal

9 För torkan 1971 se Tapper och Lindisfarne, 2020. För senare klimatförändringar, se Lindisfarne och Neale, 2019.

10 Giustozzi, 2021.

människor som arbetade för den afghanska regeringen.

En del av de här personerna är beundransvärda, en del är korrumperade monster, många befinner sig mitt emellan, och många är bara barn. Men det finns en moralisk plikt här. USA och NATO-länderna har under 20 år skapat ett enormt lidande. Det minsta, det allra minsta, de borde göra är att rädda de människor vars liv de har spolierat.

Det finns också en annan moralisk fråga här. Det många afghaner har lärt sig under de senaste 40 åren har också varit tydligt under det senaste decenniets plågor i Syrien. Det är bara alltför lätt att förstå de bakomliggande händelser och personliga historier som får personer att göra det de gör. Ödmjukheten gör att vi måste titta på den unga kommunistiska kvinnan, den utbildade feministen som arbetar för en icke-statlig organisation, självmordsbombaren, den amerikanska marinsoldaten, mullan i byn, talibansoldaten, modern som sörjer ett barn som har dödat av amerikanska bomber, den sikhiske penningväxlaren, polisen, den fattiga bonden som odlar opium, och säga, ”det kunde också ha varit min lott, men ödet ville annorlunda”.

De amerikanska och brittiska regeringars underlåtenhet att rädda de personer som arbetade för dem har varit både skamligt och avslöjande. Det är egentligen inte en underlåtenhet utan ett val. Rasism mot invandring har vägt tyngre hos Johnson och Biden än humanitär skuld.

Det är fortfarande möjligt med kampanjer för att välkomna afghanerna. Givetvis kommer så starka moraliska argument att hela tiden stöta på rasism och islamofobi. Men under den senaste veckan har både Tysklands och Nederländernas regeringar ställt in avvisningarna av afghaner.

Vi måste om och om igen begära av alla de politiker som talar till stöd för afghanska kvinnor att de öppnar gränserna för alla afghaner.

Och sedan är det vad som kan hända med hazarerna. Som vi har sagt har talibanerna upphört att bara vara en pashtunrörelse, och har blivit nationell och rekryterat många tadjjiker och uzbeker. Och, säger de också, en del hazarer. Men inte många.

Hazarerna är de människor som traditionellt levde i de centrala bergstrakterna. Många flyttade också till städer som Mazar och Kabul, där de arbetade som portvakter och med andra dåligt betalda jobb. De utgör omkring 15% av Afghanistans befolkning. Rötterna till fiendskapen mellan pashtuner och hazarer finns delvis i långvariga konflikter om mark och rätt till bete.

Men på senare tid handlar det en hel del om att hazarerna är shiamuslimer och nästan alla andra afghaner är sunnimuslimer.

De bittra konflikterna mellan sunniter och shiiter i Irak har lett till en splittring av den militanta islamistiska traditionen. Denna splittring är komplicerad men viktig, och kräver lite förklaring.

I både Irak och Syrien har den Islamiska staten begått massakrer av shiamuslimer, precis som shiamiliser har massakrerat sunnimuslimer i båda länderna.

De mer traditionella al-Qaidanätverken har varit ståndaktigt mot att angripa shiamuslimer och har argumenterat för solidaritet mellan muslimer. Folk påpekar ofta att Usama bin Ladins mor själv var shiamuslim – i själva verket alawit från Syrien. Men behovet av enhet har varit viktigare. Detta var den viktigaste frågan vid splittringen mellan al-Qaida och Islamiska staten.

I Afghanistan har talibanerna också argumenterat kraftfullt för islamisk enhet. Islamiska statens

sexuella utnyttjande av kvinnor är också djupt avskyvärt för talibanernas värderingar, som är djupt sexistiska men puritanska och anspråkslösa. I många år har talibanerna i Afghanistan konsekvent offentligt fördömt alla terrorangrepp mot shiamuslimer, kristna och sikher.

Ändå äger dessa angrepp rum. Islamska statens tankar har speciellt påverkat talibanerna i Pakistan. De afghanska talibanerna är en organisation. De pakistanska talibanerna är ett lösligare nätverk som inte kontrolleras av afghanerna. De har genomfört upprepade bombningar mot shiamuslimer och kristna i Pakistan.

Det är Islamska staten och Haqqani-nätverket som har utfört de senaste rasistiska terrorbombningarna av hazarer och sikher i Kabul. Talibanernas ledning har fördömt angreppen.

Men situationen är föränderlig. Islamska staten i Afghanistan är en minoritetsutbrytning från talibanerna och till stor del baserad i provinsen Ningrahar i öster. De är hätskt shiafientliga. Det är också Haqqani-nätverket, en gammal mujahedingrupp som till största delen kontrolleras av Pakistans militära underrättelsetjänst. Men i den nuvarande röran har Haqqani-nätverket införlivats i talibanernas organisation, och deras ledare är en av talibanernas ledare.

Men ingen kan vara säker på vad som väntar i framtiden. 1995 hindrade ett uppror av hazariska arbetare i Mazar talibanerna från att ta kontrollen i norr. Men hazarernas motståndstraditioner går mycket djupare och längre tillbaka än det.

Hazarflyktingar i grannländerna kan också vara i fara nu. Irans regering allierar sig med talibanerna och ber dem vara fredliga. De gör det för att det redan finns omkring tre miljoner afghanska flyktingar i Iran. De flesta av dem har varit där i flera år, huvuddelen är fattiga arbetare från städerna och deras familjer, och majoriteten är hazarer. Nyligen började den iranska regeringen, som själv är förtvivlat ekonomiskt pressad, deportera afghaner tillbaka till Afghanistan.

Det finns också omkring en miljon hazariska flyktingar i Pakistan. I området runt Quetta har mer än 5.000 av dem dödats under de senaste åren i sekteristiska mord och massakrer. Den pakistanska polisen och armén gör ingenting. Med tanke på den pakistanska arméns och underrättelsetjänstens långvariga stöd till de afghanska talibanerna löper dessa människor ännu större risk nu.

Vad ska man göra utanför Afghanistan? Liksom de flesta afghaner be för fred. Och ansluta sig till demonstrationer för öppna gränser.

Vi lämnar sista ordet till Graham Knight. Hans son, sergeant Ben Knight i det brittiska flygvapnet, dödades i Afghanistan 2006. I veckan sa Graham Knight till Press Association att den brittiska regeringen borde ha agerat snabbt för att rädda civila:

Vi är inte förvånade över att talibanerna har tagit över så snabbt, ty så fort amerikanerna och britererna sa att de skulle lämna visste vi att det skulle hända. Talibanerna gjorde mycket klart att de skulle gå in så fort vi gick ut.

På frågan om människoliv gick förlorade i ett krig som inte gick att vinna, så tror jag att det gjorde det. Jag tror att problemet var att vi stred mot människor som var infödda i landet. Vi kämpade inte mot terrorister, vi kämpade mot människor som faktiskt levde där och inte gillade att vi var där.¹¹

11 *The Guardian*, 2021.

Referenser

- Fluri, Jennifer L. och Rachel Lehr, 2017. *The Carpetbaggers of Kabul and Other American-Afghan Entanglements*, Athens OH: University of Georgia Press.
- Giustozzi, Antonio, 2007. *Koran, Kalashnikov and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, London: Hurst.
- , red. 2009. *Decoding the New Taliban: Insights from the Afghan Field*, London: Hurst.
- , 2021. "The Taliban have retaken Afghanistan – this time, how will they rule it?" *The Guardian*, 16 augusti.
- Gregory, Thomas, 2011. "Rescuing the Women of Afghanistan: Gender, Agency and the Politics of Intelligibility", University of Manchester, doktorsavhandling.
- Hirschkind, Charles och Saba Mahmood, 2002. "Feminism, the Taliban and the Politics of Counterinsurgency", *Anthropological Quarterly*, 75(2): s 339-354.
- Hughes, Dana, 2012. "The First Ladies Club: Hillary Clinton and Laura Bush for the Women of Afghanistan", *ABC News*, 21 mars.
- Jalalzai, Zubeda och David Jefferess, red. 2011. *Globalizing Afghanistan: Terrorism, War, and the Rhetoric of Nation Building*, Durham: Duke University Press.
- Klaitis, A. & G. Gulmanadova-Klaitis, 2005. *Love and War in Afghanistan*, New York: Seven Stories.
- Kolhatkar, Sonali och James Ingalls, 2006. *Bleeding Afghanistan: Washington, Warlords, and the Propaganda of Silence*, New York: Seven Stories.
- Lindisfarne, Nancy, 2002a. "Gendering the Afghan War", *Eclipse: The Anti-War Review*, 4: s 2-3.
- , 2002b. "Starting from Below: Fieldwork. Gender and Imperialism Now", *Critique of Anthropology*, 22(4): s 403-423, och i Armbruster och Laerke, s 23-44.
- , 2012. "Exceptional Pashtuns? Class Politics, Imperialism and Historiography". I Marsden och Hopkins.
- Lindisfarne, Nancy och Jonathan Neale, 2015. "Oil Empires and Resistance in Afghanistan, Iraq and Syria", *Anne Bonny Pirate*.
- , 2019. "Oil, Heat and Climate Jobs in the MENA Region". I *Environmental Challenges in the MENA Region: The Long Road from Conflict to Cooperation*, redigerad av Hamid Pouran och Hassan Hakimian, s 72-94, London: Ginko.
- Manchanda, Nivi, 2020. *Imagining Afghanistan: The History and Politics of Imperial Knowledge*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Marsden, Magnus och Benjamin Hopkins, red. 2012. *Beyond Swat: History, Society and Economy along the Afghanistan-Pakistan Frontier*, London: Hurst.
- Mousavi, Sayed Askar, 1998. *The Hazaras of Afghanistan: An Historical, Cultural, Economic and Political Study*, London: Curzon.

- Neale, Jonathan, 1981. "The Afghan Tragedy", *International Socialism*, 12: s 1-32.
- . 1988. "Afghanistan: The Horse Changes Riders", *Capital and Class*, 35: s 34-48.
- . 2002. "The Long Torment of Afghanistan", *International Socialism* 93: s 31-59.
- . 2008. "Afghanistan: The Case Against 'the Good War'", *International Socialism*, 120: s 31-60.
- Nojumi, Neamatollah, 2002. *The Rise of the Taliban in Afghanistan*, New York: Palgrave.
- Rico, Johnny, 2007. *Blood Makes the Grass Grow Green: A Year in the Desert with Team America*, New York: Presidio.
- Tapper (Lindisfarne), Nancy, 1991. *Bartered Brides: Politics, Gender and Marriage in an Afghan Tribal Society*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Tapper, Richard, red. 1983. *The Conflict of Tribe and State in Iran and Afghanistan*, London: Croom Helm.
- Tapper, Richard, med Nancy Lindisfarne, 2020. *Afghan Village Voices: Stories from a Tribal Community*, London: I.B. Tauris.
- The Guardian*, 2021. "Afghanistan Live News", 16 augusti.
- Ward, Lucy, 2001. "Leader's Wives Join Propaganda War", *The Guardian*, 17 november.
- Zaeef, Abdul, 2010. *My Life with the Taliban*, London: Hirst.
- Zilizer, Barbie, 2005. "Death in Wartime: Photographs and the 'Other War' in Afghanistan", *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 10(3): s 26-55.